

Očkování v otázkách a odpovědích

Jak vakcíny fungují?

Vakcíny jsou způsob, jak nastartovat přirozenou schopnost vašeho těla bojovat s virem nebo bakteriemi, aniž byste museli těmito bacily onemocnět. V případě covidu-19 je vakcína vyrobena speciálně pro vaši ochranu před virem SARS-CoV-2.

Co jsou protilátky?

Protilátky jsou proteiny v těle, které pomáhají v boji proti infekci. Často vás mohou ochránit před opětovným onemocněním stejnou chorobou. Protilátky bojují proti konkrétním chorobám. Například protilátky proti covidu-19 bojují pouze s virem SARS-CoV-2.

Proč bych se měl/a nechat očkovat proti covidu-19?

Vakcína je nejlepší a nejbezpečnější způsob, jak se stát imunní vůči covidu-19. Očkování přiměje imunitní systém, aby vytvořil protilátky proti viru. Tyto protilátky vás pomohou ochránit, pokud budete v budoucnu vystaveni covidu-19. Učí vaše tělo bojovat proti viru dříve, než vám způsobí onemocnění. I když chytit virus může být dalším způsobem, jak získat imunitu, je to nebezpečné. Mohli byste být velmi nemocní, nebo dokonce zemřít. Virus můžete také šířit mezi ostatní. Vakcíny proti covidu-19 vám covid-19 nemohou způsobit; je to nejbezpečnější volba.

Kdo by měl dostat vakcínu proti covidu-19?

Vakcínu by měl dostat téměř každý. To včetně vás, i když jste v některé z těchto skupin:

- Jste těhotná nebo kojíte. Vakcína proti covidu-19 nebyla v těchto dvou skupinách studována, ale riziko závažné infekce covidu-19 u těhotných žen je vysoké.
- Máte problémy s imunitním systémem způsobené základním onemocněním nebo léky, které užíváte. Vakcína pro vás nemusí být tak účinná. Je to však bezpečné a může pomoci zabránit tomu, abyste dostali těžký průběh infekce covidu-19.
- Máte autoimunitní nebo revmatologické onemocnění. Vakcína je pro vás bezpečná a nezpůsobí vzplanutí vašeho onemocnění. Také vám může pomoci zabránit těžkému průběhu infekce covidem-19.
- Už jste měli infekci covidu-19. Vakcína vám pomůže zabránit opakované infekci covidem-19.

Existuje nějaký důvod, proč by někdo NEMĚL dostat vakcínu proti covidu-19?

Existují pouze dva důvody, proč byste vakcínu neměli dostat:

- Jste mladší než 16 let (vakcína se v současné době zkoumá u dětí).
- Máte v anamnéze závažnou reakci (například anafylaxi) na složku vakcíny. Další informace o obsahu vakcíny naleznete v příbalovém letáku výrobce.

Někteří lidé navíc budou muset vyčkat, než mohou dostat vakcínu:

- Počkejte s aplikací vakcíny, pokud jste byli za posledních 90 dní léčeni infuzí monoklonální protilátky proti infekci covidem-19. Naočkejte se po 90 dnech, kdy protilátky jsou z vašeho těla odstraněny.
- Počkejte s aplikací vakcíny, pokud máte krátkodobé onemocnění, jako je streptokoková infekce v krku nebo střevní infekce. Naočkejte se, až se budete cítit lépe.

Copak by mi nestačilo prostě jen získat imunitu tak, že chytím covid-19?

Pokus o získání imunity infekcí může být nebezpečný. Můžete být velmi nemocní, nebo dokonce zemřít. Můžete šířit virus na další, kteří by také mohli velmi onemocnět. Může se stát, že imunitní odpověď nebude tak silná jako vakcína.

Prodělal/a jsem covid-19. Nemám už proti němu vytvořenou imunitu? Nebo pokud mám nízké riziko vážného průběhu onemocnění covid-19, proč bych měl/a raději dostat vakcínu, místo abych se chopil/a příležitosti onemocnět s virem?

Vakcína je bezpečnější než získání imunity infekcí. I když si myslíte, že jste méně riziková, stále můžete být vážně nemocní, mít dlouhodobé zdravotní problémy nebo zemřít, pokud se nakazíte. Virus můžete také rozšířit na další lidi. Nemůžete předem vědět, jak byste byli nemocní, kdybyste se nakazili. Onemocnění covid-19 vám dává menší imunitní odpověď. Vakcína vybízí vaše tělo, aby vytvářelo více protilátek, než byste vytvořili prostřednictvím infekce. Z vakcíny neonemocníte a vedlejší účinky většinou jsou mírné.

Nedávno jsem prodělal/a infekci covidem-19. Mohu vakcínu dostat?

Je důležité, abyste dostali vakcínu, i když jste měli covid-19. Musíte s ní však počkat, dokud již nebudete mít žádné známky covidu-19 a splníte kritéria pro vyřazení z karantény. Testování na covid-19 k rozhodnutí, zda dostanete vakcínu, se nedoporučuje.

Potřebuji očkování, když už jsem covid-19 prodělal/a? Nemám už proti němu vytvořenou imunitu?

Ano. Dokonce i přesto, že možná jste vůči viru nějakým způsobem imunní, byste se měli nechat očkovat. Není jasné, jak dlouho bude taková imunita trvat. Je pravděpodobné, že imunitní odpověď po aplikaci vakcíny bude silnější a dlouhodobější.

Jak fungují nové vakcíny proti covidu-19 v těle?

Vakcíny nabudí váš imunitní systém, aby vytvořil protilátky proti SARS-CoV-2 bez toho, abyste se museli nakazit virem. Váš imunitní systém si pak bude pamatovat, jak vytvořit protilátky. Pokud se v budoucnu setkáte s virem, vaše tělo ty samé protilátky vytvoří velice rychle. To by mělo zabránit viru, aby vám způsobil onemocnění.

Je užitečné vědět trochu o tom, jakým způsobem vám SARS-COV-2 způsobuje onemocnění:

- Virus je pokrytý proteinovými výběžky. Ty výběžky používá k připojení se k vašim buňkám. Jakmile se tyto výběžky na vaše buňky napojí, virus je začne ničit. Což vám následně způsobí onemocnění.

Jak fungují vakcíny Pfizer a Moderna:

- Tyto vakcíny učí váš imunitní systém vytvářet protilátky, které zabrání virovým výběžkům napojit se na vaše buňky. Pokud se virus nemůže na buňky napojit, nemůže vám způsobit onemocnění.

Změní vakcína moji DNA?

Ne. Vakcína obsahuje mRNA. Ta se od DNA (vaší genetické informace) liší. Vaše DNA je v centrech (jádrech) vašich buněk. Tyto mRNA z vakcíny nikdy nevstupují do buněčných jader a nikdy ani nepřijdou do kontaktu s vaší DNA. Neexistuje žádný způsob, jakým by vakcína mohla ovlivnit vaši DNA.

Pořád slyším o „kolektivní imunitě“. Co to je?

Tato pandemie se šíří, protože se virus přenáší z člověka na člověka. Kolektivní imunita vzniká, když se dostatek lidí stane imunních k infekčnímu onemocnění, jako je covid-19. Stanou se imunními buď proto, že nemoc prodělali, anebo dostanou očkování.

Proč chceme „kolektivní imunitu“?

Kolektivní imunita je jediný způsob, jak zastavit pandemii. I lidé, kteří nejsou imunní, jsou chráněni velkým davem lidí, kteří jsou.

Jak dobré jsou vakcíny proti covidu-19 a jak si můžeme být jistí?

První výsledky studií vakcín Pfizer a Moderna ukazují, že jsou z 95 procent účinné. To znamená, že 95 ze 100 lidí, kteří dostali vakcíny, se nenakazilo. Toto procento mají v praxi naše nejlepší vakcíny.

Jak byly studie nastaveny:

- Ve studiích byli lidé rozděleni do dvou skupin. Jedna skupina dostala vakcínu. Druhá skupina dostala neaktivní (placebo) dávku. V průběhu doby vědci srovnávali skupiny a počítali, kolik lidí v každé skupině onemocnělo na covid-19. V těchto studiích byl počet lidí, kteří onemocněli ve skupině s vakcínou, mnohem nižší než těch, kteří onemocněli ve skupině s placebem. Tyto výsledky ukazují, že vakcíny fungují dobře.

Toto může objasnit příklad (nikoliv skutečná studie):

- Řekněme, že vakcína je podána polovině lidí ve studii. Druhá polovina dostává placebo (místo vakcíny slanou vodu). Během studie každý vede svůj normální život. Ve skupině s placebem onemocní v průběhu studie covidu-19 jedno sto lidí. V očkované skupině onemocní pouze pět lidí ze 100. Rozdíl mezi těmito dvěma skupinami je 95. To znamená, že vědci mohou říci, že vakcína chránila 95 lidí před virem. 95 ze 100 je 95 procent. To znamená, že vakcína je z 95 procent účinná.

Potřebujeme vakcínu, abychom získali „kolektivní imunitu“?

Vakcíny jsou pro nás nejlepší a nejbezpečnější způsob, jak dosáhnout kolektivní imunity. Tímto způsobem lze chránit více lidí před virem, aniž by nejprve onemocněli. Velkou výhodou vakcíny je, že imunita „kolektivu“ pomůže také těm, kteří nejsou imunní nebo na vakcíny nereagují stejně dobře.

Jsou tyto vakcíny proti covidu-19 bezpečné?

Ano, tyto vakcíny jsou bezpečné.

- Všechny pokusy s vakcínami se řídí bezpečnostními pravidly. Pfizer a Moderna ve svých studiích dodržovaly všechna tato pravidla.
- Ve Spojených státech nelze vakcíny používat bez povolení od Úřadu pro kontrolu potravin a léčiv (FDA). U těchto vakcín obdržely společnosti Pfizer a Moderna nouzové povolení od FDA a CDC. Společnosti Pfizer i Moderna musely prokázat, že přínosy jejich vakcín jsou větší než jakákoliv rizika. Tyto vakcíny jsou testovány na desítkách tisíc lidí a způsobily pouze mírné vedlejší účinky. Nezpůsobily žádné vážné onemocnění ani smrt.
- Tyto vakcíny se studují u velkých skupin lidí z různých etnických, rasových a věkových skupin. To je způsob, jak zajistit, aby byly bezpečné pro dospělé napříč širokou škálou věku, ras a zdravotních podmínek. Tyto studie byly vedeny nejen americkými vědci a společnostmi, ale účastnili se jich lidé z celého světa.
- Údaje z těchto studií byly přezkoumány nezávislou skupinou odborníků. Tito odborníci (v oblasti virologie, biostatistiky, etiky a veřejného zdraví) nepracují pro společnost provádějící výzkum (ani pro žádnou konkurenční společnost) nebo pro vládu. Tito nezávislí odborníci jsou ti, kdo doporučují FDA, zda by vakcína měla být schválena, či nikoliv. Naši vlastní odborníci z VUMC (Vanderbilt University Medical Center) nás ujišťují, že tito odborníci jsou nezávislí a přísní.

Jak budou vakcíny podávány?

Vakcíny Pfizer i Moderna jsou podávány injekčně do paže. K dosažení úplné ochrany vyžadují obě uvedené vakcíny dvě dávky. Pro každou dávku vakcíny byste měli dostat stejnou značku. Rozestup mezi jednotlivými očkováními je 21 dní (pro Pfizer) a 28 dní (pro Moderna).

Mohu dostat covid-19 z vakcíny?

Ne. Covid-19 z vakcíny nedostanete. Po vakcíně můžete mít nežádoucí účinky, ale to je jen známka toho, že vakcína funguje.

Které vakcíny proti covidu-19 jsou právě k dispozici?

FDA s CDC schválily nouzové použití dvou vakcín. Jednu vyrábí společnost Pfizer. Druhá je vyrobena společnostmi Moderna.

Co mají společného:

- Obě vakcíny jsou vyráběny stejným způsobem pomocí mRNA viru, který učí váš imunitní systém, jak vás ochránit před onemocněním, pokud budete v budoucnu vystaveni působení SARS-CoV-2.

- V klinických studiích se ukázalo, že obě fungují velmi dobře (95procentní účinnost).

Obě jsou podávány ve dvou časově oddělených dávkách (21 dní u vakcíny Pfizer a 28 dnů u vakcíny Moderna).

- Obě mohou mít mírné až středně závažné nežádoucí účinky, které mohou trvat jeden nebo dva dny. Patří mezi ně možné pociťování únavy, vyšší teplota a tělesná bolest, nebo bolestivost paže, kam jste dostali vakcínu. To neznamená, že vakcína někomu způsobuje příznaky covidu-19. Je to jen imunitní odpověď na vakcínu (cíl vakcíny).

- V klinických studiích nezpůsobila žádná vakcína vážné pochybnosti o její bezpečnosti.

Jak dlouho potrvá, než vakcína proti covidu-19 zapůsobí?

Plnou ochranu získáte až po sedmi dnech po druhé dávce vakcíny stejné značky.

Jak dlouho vydrží vakcína proti covidu-19 účinná?

Ještě nevíme. Výzkum není v tomto ohledu úplný. Další výzkum nám řekne více o tom, jak dlouho imunita trvá a zda lidé budou v budoucnu potřebovat více očkování. Z toho, co doposud víme, tak 12–24 měsíců dle věku a dalších faktorů.

Mám i po použití vakcíny proti covidu-19 používat roušku?

Ano. I po podání obou dávek vakcíny byste měli stále nosit roušku a udržovat si sociální odstup. Vakcína slouží k tomu, aby vás virus nezmožil. Ale zatím nevíme, jestli vám vakcína zabrání v šíření viru na ostatní. Měli byste nosit roušky a dodržovat sociální odstup, dokud drtivá většina lidí vakcínu nedostane a nedosáhneme kolektivní imunity.

Mohu po očkování šířit virus SARS-CoV-2 na ostatní?

Je možné, že virus rozšíříte i po očkování. Vakcína je navržena tak, aby zabránila viru ve vyvolání nemoci. Zatím nevíme, jestli vám vakcína zabrání, abyste virus šířili. Musíme nosit roušky a dodržovat sociální odstup, dokud drtivá většina lidí vakcínu nedostane.

Musím podstoupit test na covid-19, než dostanu vakcínu?

Ne, před podáním vakcíny nepotřebujete test na covid-19.

Budu se muset příští rok očkovat znovu?

Ještě nevíme. Stále se o tom provádí výzkum.

Mohu dostat jiné vakcíny současně s vakcínou proti covidu-19?

Ne. Neaplikujte žádné jiné vakcíny 14 dnů před, nebo 14 dní po podání vakcíny proti covidu-19. Nemáme žádné údaje, jak bezpečné to je, nebo jak dobře bude vakcína fungovat, pokud bude podána současně s jinou vakcínou. Pokud omylem dostanete vakcínu proti covidu-19 do 14 dnů od podání jiné vakcíny, nemusíte žádné z těchto očkování opakovat. Stále ale musíte dostat dvě dávky vaší vakcíny proti covidu-19 v řádném rozmezí.

Kdy se život vrátí do normálu a kdy můžeme přestat nosit roušky?

Čím dříve většina lidí dostane vakcínu, tím rychleji se můžeme vrátit k normálnímu způsobu života. Jakmile více lidí dostane vakcínu a bude imunní vůči covidu-19, pomalu budeme vycházet z našeho pandemického životního stylu. Mnoho lidí doufá, že druhá polovina roku 2021 bude blíže normálu.

Pokud jsem těhotná, mohu dostat vakcínu?

Ano. Vakcína se doporučuje pro lidi, kteří:

- jsou starší 16 let,
- nejsou silně alergičtí na složky vakcíny,
- neměli za posledních 90 dní léčbu protilátkami proti covidu-19.

Pokud to splňujete, měla byste dostat vakcínu, i když jste těhotná. To je v souladu s tím, co Americká vysoká škola porodníků a gynekologů, Společnost pro fetální medicínu matek a CDC doporučují těhotným ženám. Pokud dostanete covid-19 během těhotenství, máte mnohem větší riziko těžkého průběhu onemocnění než lidé, kteří těhotní nejsou. To znamená větší riziko, že:

- budete potřebovat léčbu v nemocnici na jednotce intenzivní péče (JIP),
- budete potřebovat ventilátor, abyste mohla dýchat,
- porodíte předčasně,
- umřete.

Vakcína vás ochrání před covidem-19 nebo před vážným průběhem onemocnění, když už onemocníte.

Je bezpečné dostat vakcínu, pokud kojím?

Ano. Vakcína se doporučuje pro lidi, kteří:

- jsou starší 16 let,
- nejsou silně alergičtí na složky vakcíny,
- neměli za posledních 90 dní léčbu protilátkami proti covidu-19.

Pokud to splňujete, je pro vás bezpečné se nechat očkovat během kojení. Kvůli očkování nemusíte přestat kojit. Po očkování nemusíte čekat, než začnete kojit. Ženy, které dostanou vakcínu, mohou část své ochrany přenášet na dítě mateřským mlékem.

Četla jsem, že vakcína může způsobit neplodnost tím, že zasahuje do tvorby placenty. Budu kvůli vakcíně neplodná?

Ne. Příběhy a tvrzení na sociálních médiích a protivakcinačních webových stránkách, že vakcína narušuje tvorbu placenty, jsou NEPRAVDA.

Budu mít po očkování pozitivní test na covid-19?

Testy na infekci covidem-19 se používají ke zjištění, zda máte aktuální infekci. Vakcína neobsahuje živý virus a nemůže způsobit infekci covidem-19. Vakcína nezpůsobí pozitivní test na covid-19. Pokud má vaše tělo imunitní odpověď (cíl vakcíny), můžete mít pozitivní test na protilátky. Tyto testy ukazují, že jste měli předchozí infekci nebo máte určitou úroveň ochrany proti viru. Odborníci v současné době zkoumají, jak mohou vakcíny covid-19 ovlivnit výsledky testování protilátek. Po očkování také není třeba test na přítomnost protilátek, abyste zjistili, zda jste reagovali na vakcínu.

Pokud mám mírné příznaky nachlazení (jako je ucpaný nos, bolesti těla nebo nízká horečka), mám se v plánovanou dobu nechat očkovat?

Měli byste počkat, než přijдете na očkování, dokud nenastanou tyto skutečnosti:

- byli jste testováni na covid-19,
- váš test je negativní,
- cítíte se lépe.

Dokonce i když nemáte covid-19, nechcete mít navíc k pocitu nevolnosti možné vedlejší účinky vakcíny.

Budu vědět, jakou vakcínu proti covidu-19 dostanu?

Než dostanete vakcínu, bude vám řečeno, která to je.

Pokud po podání vakcíny proti covidu-19 dostanu horečku, mám přijít do práce?

Pokud první nebo druhý den po očkování dostanete teplotu 37,7 °C nebo vyšší, měli byste zůstat doma. Pokud máte horečku i po druhém dni, měli byste být vyšetřeni na infekci covidem-19. Bude důležité zjistit rozdíl mezi vedlejšími účinky očkování a známkami skutečné infekce covidem-19.

Existují nějaké léky, které by pro mě učinily očkování riskantní?

Ne. V tuto chvíli neexistují žádné léky, které by ovlivňovaly očkování nebo jej činily rizikovým. Některé léky mohou snížit vaši imunitní odpověď na vakcínu. Ale i tak byste měli dostat svou vakcínu. Stále získáte určitou ochranu.

Způsobuje vakcína lehčí alergickou nebo i přímo anafylaktickou reakci?

Mezi nejčastější otázky týkající se vakcíny proti covidu-19 patří, jestli by se lidé měli obávat vážné alergické reakce. Zejména existuje mnoho otázek ohledně rizika okamžité a velmi vážné reakce (nazývané anafylaxe) na mRNA vakcínu od Pfizeru.

Je anafylaxe po vakcíně běžná?

Ne. Tento druh reakce po očkování je velmi vzácný. Například u vakcíny proti chřipce se údajně vyskytuje u 1 : 1 000 000 lidí nebo méně.

Pokud dostanu covid-19 po očkování, znamená to, že mě vakcína nakazila?

Ne. Vakcína vás nemůže nakazit. Pokud jste po očkování onemocněli, znamená to, že jste virus chytili dříve, než jste byli chráněni.

Jak se po vakcíně budu cítit?

Po podání vakcíny se pravděpodobně budete cítit pod psa. Ve studiích se nežádoucí účinky obvykle objevily první nebo druhý den po očkování a poté trvaly jeden nebo dva dny. Ačkoliv nemusíte mít vedlejší účinky, aby vakcína fungovala, jsou jen známkou toho, že vakcína dělá to, co má! Z vakcíny nemůžete dostat infekci covidem-19.

Krátkodobé nežádoucí účinky mohou zahrnovat:

- pocit bolesti v paži
- pocit silné únavy
- bolest hlavy
- horečku
- bolest svalů
- zimnici

Po bolestech paží byla nejčastějším vedlejším účinkem silná únava. Například po každé dávce vakcíny Pfizer asi čtyři z pěti lidí hlásili bolavé rameno nebo reakci tam, kam dostali vakcínu. Je možné, že budete pozorovat nežádoucí účinek, který zde není uveden.

Po první i druhé dávce vakcíny se mohou vyskytnout nežádoucí účinky.

• Někdo má vedlejší účinky po první dávce. Avšak většina lidí hlásila horší vedlejší účinky po druhém očkování. Při něm bude váš imunitní systém vakcínou tzv. vybičován. Vedlejší účinky se častěji vyskytovaly u mladších osob než u starších.

Nežádoucí účinky jsou známkou toho, že vakcína funguje.

• Neznamenají, že máte covid-19! Onemocněním covid-19 se z vakcíny nenakazíte. I když vás mohou obtěžovat, je lepší mít vedlejší účinky z vakcíny než se nakazit skutečným virem.

Proč musím dostat dvě dávky?

Vakcíny Pfizer a Moderna se podávají ve dvou dávkách. Proto potřebujeme dvě dávky stejné značky vakcíny, abychom dosáhli silné imunitní odpovědi.

Pokud dostanu očkování, ale nemám žádné vedlejší účinky, vakcína stále funguje?

Ano. Ačkoliv mnoho lidí bude mít po očkování nežádoucí účinky, ostatní je mít nebudou. To je v pořádku. Jak dobře a dlouho vakcína funguje, nesouvisí s tím, zda máte, nebo nemáte vedlejší účinky.

Co se stane, když dostanu pouze jednu dávku?

Abyste byli plně chráněni, potřebujete obě dávky. Jen po jedné dávce nebudete plně chráněni. Důrazně doporučujeme pořídit obě dávky.

Jak dlouhý má být rozestup mezi dvěma dávkami?

21 dní je rozestup, pokud dostanete vakcínu Pfizer, 28 dní je rozestup, pokud dostanete vakcínu Moderna.

Musím dostat stejnou vakcínu pro obě dávky?

Ano, dostanete vakcínu stejné značky pro obě dávky.

Co když onemocním v den, kdy mám dostat vakcínu?

Pokud trpíte krátkodobým onemocněním (jako je streptokoková nebo žaludeční infekce), měli byste s očkováním počkat. Zeptejte se svého lékaře nebo v očkovacím centru.

Budu si moci vybrat, kterou vakcínu dostanu?

Ne. Kterou vakcínu dostanete, bude záležet na tom, co má váš poskytovatel k dispozici. Vakcíny na bázi mRNA od společností Pfizer a Moderna jsou téměř identické. Nijak se neliší v tom, jak dobře fungují, nebo ve své bezpečnosti.

Byly tyto vakcíny testovány u lidí s různými zdravotními potížemi?

Ano. Do těchto studií byli zahrnuti lidé s různými zdravotními problémy, jako je HIV a cukrovka a starší dospělí (až 85). Velmi slabí a nemocní pravděpodobně nebyli součástí těchto zkoušek.

Byly tyto vakcíny testovány na starších lidech?

Ano. Účastníci studie se skládali ze zdravých dospělých do 85 let. V některých studiích fáze 3 bylo více než 40 procent účastníků ve věku 56 až 85 let.

Byly tyto vakcíny testovány na dětech?

Děti mladší 16 let jsou zahrnuty do nynějších výzkumných studií. Brzy o tom budeme mít další podrobnosti.

Fungují vakcíny odlišně nebo mají různé vedlejší účinky u lidí různého věku, rasového původu, pohlaví nebo s jinými rozdíly?

Dospělí každého pohlaví a rasy měli podobné vedlejší účinky. Tyto nežádoucí účinky nebyly závažné. Dospělí ve věku 65 až 85 let hlásili mírnější nežádoucí účinky než mladší dospělí.

Zkušební výsledky ukázaly, že vakcíny jsou bezpečné a fungují dobře pro dospělé všech věkových skupin, ras, pohlaví a etnického původu.

Zdroj:

Časopis Tempus medicorum 2/2021

Iniciativa Sníh s využitím materiálu Vanderbilt University